

Ivana LUČEV

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb

Meri TADINAC

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Kvaliteta života u Hrvatskoj – povezanost subjektivnih i objektivnih indikatora te temperamenta i demografskih varijabli s osvrtom na manjinski status

SAŽETAK

Ovim istraživanjem željelo se provjeriti u kojoj se mjeri na temelju demografskih i psiholoških varijabli te nekih indikatora materijalnoga i zdravstvenog statusa može predvidjeti zadovoljstvo životom općenito te zadovoljstvo pojedinim domenama života. Na uzorku od ukupno 251 sudionika primijenili smo Skalu kvalitete življenja kojom se ispituje zadovoljstvo životom, Pavlovijanski upitnik temperamenta te upitnik općih podataka kojim su prikupljeni podaci o demografskim karakteristikama sudionikâ i neke mjere njihova materijalnoga i zdravstvenog statusa. Kako bi se zahvatilo sudionike različite nacionalne pripadnosti u Hrvatskoj, u ispitivanje su uključeni pripadnici četiriju manjinskih skupina: srpske, talijanske, češke i slovenske te Hrvati. Značajni prediktori objasnili su 15% varijance općega zadovoljstva životom, kao i zadovoljstva životom u protekloj godini, dok se postotak objašnjene varijance pojedinih aspekata zadovoljstva životom kretao od 2 do 30 posto. Nisu nađene značajne razlike među pripadnicima različite nacionalnosti u općem zadovoljstvu životom, a jedina statistički značajna razlika za pojedine životne domene odnosila se na zadovoljstvo društvom u kojem žive i pravima koje imaju, pri čemu su pripadnici manjina iskazali viši stupanj zadovoljstva od pripadnika većinske skupine.

KLJUČNE RIJEČI: kvaliteta života, zadovoljstvo, objektivni indikatori, temperament, demografske varijable, nacionalne manjine

Uvod

Kvaliteta života je termin koji se upotrebljava u različitim strukama kao i u svakodnevnom govoru. Tom se pojmu pridaju vrlo različita značenja. Tako će u medicini kvaliteta života uglavnom označivati stupanj očuvanih funkcija bolesnika, u ekonomiji životni standard, dok političari i politolozi naglašavaju zajamčene slobode i prava građana te civilizacijska postignuća kao što su dostupnost obrazovanja i zdravstvene zaštite.

Različita istraživanja kreću od različitih definicija i operacionalizacija kvalitete života. Budući da je to jedan od najnekonzistentnije upotrebljivanih termina u humanističkim i društvenim znanostima, nužno je pomno proučiti tekst kako bi se utvrdilo koje značenje autor pridaje kvaliteti života u svom radu.

U prvoj se polovini prošloga stoljeća različite indikatore materijalne dobrobiti uzimalo u obzir kao pokazatelje kvalitete života: što je materijalna razina života u nekoj zemlji bila viša, to je život državljana smatran boljim. Šezdesetih godina promijenio se pristup tom fenomenu te se pokušalo zahvatiti i drugačije indikatore kvalitete života, što se materijaliziralo u tzv. »pokretu društvenih indikatora« (*Social indicators movement*) (Veenhoven, 1996) i dovelo do široke primjene koncepta u društvenim znanostima kao i različitim područjima javnoga života. Socijalni indikatori mogu biti objektivni ili subjektivni. Objektivni indikatori, kao što su stopa nezaposlenosti, stopa smrtnosti novorođenčadi, broj radnih sati na tjedan i udio stanovništva koje se nalazi ispod granice siromaštva, reprezentiraju uvjete i činjenice o nekoj društvenoj sredini, dok se subjektivni temelje na doživljaju pojedinca i njegovu vrednovanju društvenih uvjeta te uključuju zadovoljstvo životom, zadovoljstvo poslom koji osoba obavlja, percepciju ostvarenja pravde u društvu itd. (Noll, 1996). Promjene u tim pokazateljima interpretiraju se kao poboljšanje odnosno pogoršanje kvalitete života u nekom društvu.

Razvila su se dva različita pristupa konceptualizaciji kvalitete života: skandinavski, koji uzima u obzir objektivne indikatore razine življenja ili kvalitete života društva kao cjeline, te američki, u okviru kojega su naglašeni subjektivni indikatori kvalitete življenja.

Skandinavski autori kao što su Drenowski, Erikson i Uusitalo (prema Rapley, 2003) usmjereni su na koncept »dobrog društva« i društvene dobrobiti kao pokazateljâ kvalitete života odnosno blagostanja. Kvaliteta života shvaćena je kao mogućnost pristupa izvorima kojima ljudi mogu kontrolirati osobnu »razinu življenja« i njome upravljati. Izvori su definirani u terminima novca, vlasništva, znanja, psihološke i tjelesne energije, društvenih odnosa i sigurnosti (Erikson i Uusitalo, 1987, prema Rapley, 2003). U okviru američkog pristupa kvaliteti života, istraživanja su primarno usmjerena na procjenu subjektivnih indikatora, a najvažnijim indikatorima subjektivne dobrobiti smatraju se mjere zadovoljstva i sreće. Osim zadovoljstva životom općenito te stupnja sreće povezanog sa životom u cjelini, koje se vrlo često primjenjivalo kao pokazatelj subjektivne dobrobiti, ispituje se i zadovoljstvo pojedinim aspektima života. Može se razmatrati zadovoljstvo za svaku domenu odvojeno ili se zadovoljstvo procjenjuje kroz ukupni rezultat odgovora na čestice instrumenta.

Objektivne okolnosti čine relativno trajni uvjeti koji će odrediti mogućnost zadovoljenja pojedinčevih potreba (materijalni status, prirodna okolina u kojoj živi, osobna sigurnost) te životni događaji koji utječu na postizanje ciljeva koji su toj osobi relevantni (bolest, gubitak posla, smrt voljene osobe itd.), no na koji način osoba percipira i reagira na određenu objektivnu situaciju, ovisi i o osobinama ličnosti. Neki su ljudi reaktivniji od drugih i u objektivno istoj situaciji mogu biti uznemireniji. Nadalje, sustav vrijednosti pojedinca odredit će koji su aspekti objektivne situacije bitni za njegovo zadovoljstvo životom. Netko u koga je vrlo izražena želja za stjecanjem novih znanja, bit će nesretan ako mu se onemogućí daljnje obrazovanje, dok osobu s drugačijim interesima i vrijednostima to neće toliko pogoditi.

Brojna istraživanja pokazala su da je *povezanost objektivnih pokazatelja i subjektivnih procjena* pojedinca o vlastitoj kvaliteti života složena. Stupanj zadovoljstva ne

proizlazi iz pukog zadovoljavanja osnovnih životnih potreba i povećanje životnog standarda ne mora biti izravno povezano s kvalitetom života. Značajno poboljšanje životnog standarda u SAD-u nakon 1945. nije bilo praćeno poboljšanjem kvalitete života. Porast standarda bio je praćen porastom nasilna ponašanja, samoubojstava, mentalnih poremećaja i različitih oblika ovisnosti (Campbell, 1972). To bi se možda moglo pripisati neravnomjernoj raspodjeli materijalnih dobara, no pokazalo se da većina Amerikanaca procjenjuje da joj je život lošiji nego prije (Campbell, Converse i Rodgers, 1976).

Stupanj u kojem su zadovoljene osnovne životne potrebe kao što su hrana, sigurnost, stanovanje i posao povezan je s objektivnim uvjetima koji djeluju na kvalitetu života. Kvaliteta života ipak nije izravno određena životnim standardom: određeni stupanj zadovoljenosti nekih osnovnih životnih potreba može se smatrati nužnim, ali ne i dovoljnim uvjetom kvalitete života.

Čak i u vrlo nepovoljnoj objektivnoj situaciji bit će pojedinaca koji će biti relativno ili čak vrlo zadovoljni vlastitim životom. Ljudi s iznimno teškim zdravstvenim tegobama mogu biti zadovoljni svojim životom, pa čak i zdravstvenim stanjem, ako su svoja očekivanja prilagodili situaciji. S druge strane, u objektivno povoljnim uvjetima naići će se na pojedince koji će biti relativno nezadovoljni vlastitim zdravljem ili životom općenito. O kvaliteti života ne može se dakle suditi isključivo na temelju objektivnih indikatora. Kao što naglašavaju Krizmanić i Kolesarić (1989), na zadovoljstvo životom utječe ukupni psihofiziološki sklop pojedinca, njegove osobine, aspiracije, želje i vrijednosti koje određuju način na koji će osoba doživjeti objektivne uvjete.

Demografske varijable kao što su spol, dob, stupanj obrazovanja, bračni status i socioekonomski status mogu uvjetovati neke razlike u objektivnim životnim uvjetima i načinu na koji pojedinac doživljava i procjenjuje kvalitetu svoga života. Utjecaj demografskih varijabli na subjektivnu kvalitetu života ispitivan je u brojnim studijama, koje su pokazale različite obrasce povezanosti u različitim kulturama (Andrews i Withey, 1976; Campbell, Converse i Rodgers., 1976; Pastuović, Kolesarić i Krizmanić, 1995; Lima i Novo, 2006). Društva se mogu razlikovati prema očekivanjima i normama koje se odnose na životni standard i razine zadovoljstva i sreće, kao i prema objektivnim životnim uvjetima koji su povezani s određenim demografskim obilježjima.

Osobito u nešto siromašnijim društvima, ekonomski se status pokazao značajnim prediktorom razina zadovoljstva i sreće pojedinaca (Lima i Novo, 2006). Spolne razlike u subjektivnoj kvaliteti života obično su neznačajne ili relativno male (Andrews i Witney, 1976; Krizmanić i Kolesarić, 1992; Diener i dr., 1999; Vuletić, 1999; Podgorelec, 2004), a istraživanja u kojima su nađene statistički značajne spolne razlike dala su nekonzistentne rezultate (Pastuović, Kolesarić i Krizmanić, 1995; Ryff, 1995; Ryff i dr., 1999; Novo, 2003, prema Lima i Novo, 2006; Wahl i dr., 2004; Martinis, 2005). I kad su posrijedi dobne promjene u subjektivnoj kvaliteti života, rezultati istraživanja donekle su nekonzistentni, no u ispitivanju na hrvatskim uzorcima sudionikâ uglavnom je utvrđeno postojanje negativne povezanosti dobi i zadovoljstva životom (Pastuović, Kolesarić i Krizmanić, 1995; Vuletić, 2004; Martinis, 2005).

Prema većini nalaza iz literature stupanj obrazovanja pozitivno je povezan sa zadovoljstvom i srećom (Ryff i dr., 1999; Wahl i dr., 2004, Pastuović, Kolesarić i Kriz-

manić, 1995), što je logično s obzirom na to da viši stupanj obrazovanja pojedincu pruža veći raspon mogućnosti i dostupnih resursa. Veenhoven (1994, prema Diener i dr., 1999) navodi da su najviše povezanosti dobivene u društvima s ograničenim ekonomskim resursima, pa se i za obrazovanje može uočiti moderatorski učinak stupnja razvijenosti (i bogatstva) društva na povezanost sa subjektivnom kvalitetom života, što se i potvrdilo usporedbom dvadeset europskih zemalja različita stupnja razvijenosti (Lima i Novo, 2006). Bračni status pokazao se značajnim prediktorom subjektivne kvalitete života u nizu različitih studija: osobe koje su u braku ili izvanbračnoj zajednici sretnije su i zadovoljnije od onih koje to nisu (Diener i dr., 1999; Veenhoven, 1983; Wahl i dr., 2004). Postoje i neki nalazi koji upućuju na to da je ta povezanost osobito izražena u razvijenijim društvima (Veenhoven, 1983; Lima i Novo, 2006).

Posebno je pitanje manjinski status i kako taj čimbenik utječe na objektivne uvjete i subjektivnu kvalitetu života pripadnika manjina u nekom društvu. Termin etnička manjina upotrebljavamo kako bismo definirali društvene skupine koje se razlikuju od većine ljudi u zemlji ili društvu u kojem žive. Razlike se mogu odnositi na jezik, rasu, vjeru ili na kombinaciju tih karakteristika (Van Oudenhoven i Willemsen, 1989). Psihologija manjina i odnosa različitih etničkih skupina primarno je razvijena u Americi, i velik broj radova bavi se upravo američkim etničkim manjinama. Van Oudenhoven i Willemsen (1989) napominju da, premda su povijesne okolnosti i društveni kontekst drugačiji, problemi s kojima se suočavaju pripadnici manjina u Europi ne razlikuju se mnogo od onih u SAD-u. No svaka manjinska skupina ima svoje osobitosti, koje su uvjetovane i povijesnim kontekstom. Europa je etnički i lingvistički oduvijek bila heterogena. Mnogo europskih manjina postoji već dugi niz godina ili čak stoljećima i njihovi pripadnici žive uz većinsku populaciju bez većih poteškoća ili sukoba, dok su u nekim slučajevima odnosi manjinskih i većinskih skupina bili daleko problematičniji.

Proveden je velik broj ispitivanja na manjinskim skupinama, čiji su rezultati obično upućivali na niže razine kvalitete života u pripadnikâ manjina u odnosu na pripadnike većinskih skupina. Kad postoji nejednakost u zadovoljstvu i sreći pojedinih skupina unutar nekog društva, to može upućivati na potrebu bolje distribucije materijalnih resursa i razvojnih mogućnosti. Razlike u subjektivnoj kvaliteti života osoba manjinskog statusa obično se pripisuju (lošijim) objektivnim životnim uvjetima, ali i utjecaju kulture. Ipak, vrlo je teško razlučiti učinak tih čimbenika.

Budući da postoji izrazito pomanjkanje psiholoških istraživanja manjina u Hrvatskoj, smatrali smo da je zanimljivo i važno provjeriti razlikuju li se pripadnici nacionalnih manjina od pripadnikâ većine prema procjenama zadovoljstva životom općenito i pojedinim aspektima života te nekim mjerama objektivne kvalitete života.

Brojna ispitivanja pokazala su da postoje značajne korelacije niza osobina ličnosti i subjektivne kvalitete života (De Neve i Cooper, 1998, prema Diener i dr., 2003), a najveći dio radova bavio se povezanošću ekstraverzije i neuroticizma s razinom zadovoljstva i sreće (Costa i McCrae, 1980; Tellegen, 1985; Headey i Wearing, 1992; Watson i Clark, 1992, prema Diener i dr., 2003). Ekstraverzija se pokazala pozitivno povezanom, a neuroticizam negativno povezanom s aspektima subjektivne kvalitete života (Lucas i Fujita, 2000; Fujita, 1991, prema Diener i dr., 2003; Pastuović, Kolesarić i Krizmanić,

1995). Karakteristike temperamenta koje mjeri Pavlovijanski upitnik temperamenta pokazuju značajne povezanosti s ekstraverzijom i neuroticizmom (Strelau, Newberry i Angleitner, 1999), pa je vjerojatno da će i korelacije tih osobina sa subjektivnom kvalitetom života biti značajne.

Subjektivna kvaliteta života odnosi se na način na koji pojedinac doživljava vlastiti život i kao takav je pod utjecajem objektivnih životnih uvjeta te ličnosti pojedinca shvaćene u najširem smislu. Ukupni psihofiziološki sklop pojedinca, njegove osobine, aspiracije, želje i vrijednosti određuju način na koji će osoba doživjeti objektivne uvjete.

S obzirom na složenost toga koncepta čini se da ispitivanje povezanosti demografskih i psiholoških varijabli te objektivnih indikatora kvalitete života predstavlja zanimljiv doprinos razumijevanju kompleksnih mehanizama koji se nalaze u podlozi čovjekova doživljaja zadovoljstva vlastitim životom.

Cilj i problemi

U ovom smo istraživanju željeli utvrditi u kojoj se mjeri na osnovi demografskih varijabli (spol, dob, stupanj obrazovanja, bračni status, zaposlenost, broj djece, etničnost), nekih mjera objektivne kvalitete života (zdravstvenoga i materijalnog statusa) te nekih psiholoških osobina (karakteristike temperamenta kako ih mjeri Pavlovijanski upitnik temperamenta) može predvidjeti zadovoljstvo pojedinim domenama života te životom općenito.

Kao dodatni problem ovog rada postavili smo pitanje razlikuju li se pripadnici četiriju manjinskih nacionalnih skupina, srpske, češke, slovenske i talijanske, od pripadnika većinske skupine prema razini zadovoljstva općenito te zadovoljstvu različitim aspektima života.

Postoje brojna ispitivanja povezanosti demografskih varijabli i subjektivne kvalitete života. U njima se pokazalo da su povezanosti relativno niske te da demografske varijable mogu objasniti manji dio varijance subjektivne kvalitete života. Prema podacima iz literature (Andrews i Withey, 1976; Campbell, Coverse i Rodgers, 1976; Pastuović, Kolesarić i Krizmanić, 1995) različite demografske varijable objašnjavaju do oko 15% varijance zadovoljstva pojedinim aspektima života te životom općenito. Pretpostavili smo da će objektivne mjere kvalitete života objasniti neki dodatni udio varijance zadovoljstva životom, osobito za područja na koja se odnose (materijalni status vjerojatno će biti važniji prediktor varijanci zadovoljstva materijalnim aspektom svog života, a zdravstveni status za zadovoljstvo zdravljem).

Osim toga, na temelju podataka iz literature očekivali smo da će karakteristike temperamenta biti značajno povezane s aspektima zadovoljstva životom i kao prediktor u regresijskoj jednadžbi objasniti dio varijance zadovoljstva životom. Postoje empirijski dokazi za povezanost karakteristika koje mjere skale PTS-a i osobina ličnosti kako ih je osmislio Eysenck (EPQ), pa s obzirom na rezultate koji upućuju na povezanost rezultata na upitnicima EPQ i Skale zadovoljstva sa životom (Pastuović, Kolesarić i Krizmanić, 1995) možemo očekivati i značajne povezanosti snaga ekscitacije (SE), snaga inhibicije (SI) i mobilnosti živčanih procesa (MO) sa subjektivnom kvalitetom života.

Sudionici

Kako je jedna od zadaća ovog istraživanja bila ispitati subjektivnu kvalitetu života pripadnika četiriju manjinskih nacionalnih skupina u Hrvatskoj, i to Talijana, Srba, Slovenaca i Čeha, te je usporediti sa subjektivnom kvalitetom života pripadnika većinske skupine, Hrvata, planirali smo prikupiti podatke od po oko 50 sudionika iz svake od četiriju manjinskih skupina, kao i 50 pripadnika većinske skupine, i to otprilike podjednak broj muškaraca i žena.

Zbog praktičnih ograničenja u organizaciji ovog ispitivanja, broj pripadnika pojedine manjinske skupine uključenih u ispitivanje prilično je malen, pa smo odlučili ograničiti uzorak na dobnii raspon aktivne populacije: 20–50 godina (podjednak broj osoba u tri dobne skupine: 20–29, 30–39 i 40–50). Premda bi bilo zanimljivo ispitati subjektivnu kvalitetu života sudionikâ u različitim životnim razdobljima, kad bi se uključilo i starije ljude, koji su već u mirovini, i mlađe, koji su još uglavnom u procesu obrazovanja, to bi moglo predstavljati problem. Veći dobnii raspon značio bi više dobnih skupina za usporedbu i premalen broj sudionika po pojedinoj dobnioj skupini. Tijekom života mijenja se važnost i zadovoljstvo pojedinim aspektima života, a stariji ljudi razlikuju se od onih mlađe i srednje dobi prema zdravstvenom statusu i nekim životnim uvjetima, što utječe na njihovu subjektivnu kvalitetu života.

Manji dio sudionika uključen je u istraživanje putem manjinskih udruga u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Šibeniku. Ostali su kontaktirani na radnim mjestima. Ispitani su svi sudionici koji su pristali sudjelovati u ispitivanju subjektivnih i objektivnih indikatora kvalitete života te su na taj način prikupljeni podaci pripadnikâ manjina zajedno i njihovih kolega Hrvata. U obradu su uključeni samo oni sudionici koji su odgovarali navedenim kriterijima (pripadnici spomenutih manjina te Hrvati odgovarajuće dobi). Posrijedi je dakle bio prigodni uzorak.

O nacionalnoj pripadnosti izjašnjavali su se sami sudionici u okviru upitnika općih podataka. U konačnom uzorku nalazio se ukupno 251 sudionik: od toga je 47 bilo srpske, 50 talijanske, 48 slovenske, 51 češke te 55 hrvatske nacionalne pripadnosti.

U tablici 1 navedene su frekvencije sudionika prema dobi, spolu i nacionalnoj pripadnosti (o ostalim obilježjima sudionika v. u Dodatku).

Tablica 1: Frekvencije sudionika prema nacionalnoj pripadnosti, spolu i dobi

Skupina sudionika	spol	dob			ukupno
		21-30	31-40	41-50	
Srbi	M	7	9	6	21
	Ž	10	8	8	26
Talijani	M	10	9	6	25
	Ž	11	9	5	25
Slovinci	M	8	9	5	22
	Ž	6	8	12	26
Česi	M	10	8	7	25
	Ž	7	11	8	26
Hrvati	M	11	8	9	26
	Ž	11	8	8	27

Postupak

Sudionici su zamoljeni da sudjeluju u ispitivanju povezanosti subjektivnih i objektivnih indikatora kvalitete života te temperamenta. Rečeno im je da je ispitivanje potpuno anonimno te da će se pri identifikaciji upitnikâ koji pripadaju istom ispitaniku upotrijebiti šifra. Sudionici su mogli birati žele li sami popunjavati upitnike ili da im pitanja čita i odgovore unosi ispitivač. Ispitivanje je uglavnom provedeno individualno, a za manji broj sudionika bilo je grupno. Svima su pročitane upute. Prvo su popunjavali Pavlovijanski upitnik temperamenta (PTS), zatim Skalu kvalitete življenja i na kraju upitnik općih podataka.

Upitnikom općih podataka prikupljeni su demografski podaci te podaci o njihovom materijalnom statusu i zdravstvenom stanju. Demografske varijable obuhvaćale su spol, dob, zanimanje, stupanj obrazovanja sudionika i njihovih roditelja te nacionalnu pripadnost sudionika, njihovih roditelja i partnera. Sudionici su trebali odgovoriti na pitanje jesu li zaposleni (pri čemu su mogli odabrati jedan od pet ponuđenih odgovora: nisam zaposlen, još se školujem; nisam zaposlen, na burzi sam; zaposlen sam na određeno vrijeme; zaposlen sam na neodređeno; u mirovini sam), kao i imaju li partnera i koji je njihov bračni status (neudana/neoženjen, udana/oženjen, rastavljena/rastavljen ili udovica/udovac).

Kako bi se dobila okvirna procjena zdravstvenoga statusa sudionikâ, pojedinci su odgovarali na sljedeća pitanja: koliko su puta bili kod liječnika u protekla tri mjeseca, imaju li neki poremećaj ili medicinsku dijagnozu, i ako imaju, koju, jesu li bili na kakvoj operaciji u protekle dvije godine, i ako jesu, što su operirali te moraju li svakodnevno uzimati lijekove. Podaci o materijalnom statusu obuhvaćali su ukupni mjesečni prihod kućanstva, broj članova kućanstva, broj uzdržavane djece i subjektivnu procjenu vlastitoga životnog standarda u usporedbi s drugim ljudima u Hrvatskoj. Osim toga sudionici su izjavili posjeduju li osobno računalo, stan, kuću, auto ili brod.

Sudionicima koji su kontaktirani preko manjinskih udruga, objašnjeno je da nam zbog reprezentativnosti uzorka u ispitivanju subjektivne i objektivne kvalitete života trebaju i sudionici koji pripadaju različitim manjinama, a isto je rečeno i sudionicima koji su pitali zašto nas zanima podatak o njihovoj nacionalnoj pripadnosti.

U ispitivanju subjektivne kvalitete života upotrijebili smo Skalu kvalitete življenja koju su sastavili Krizmanić i Kolesarić (1992). Sudionici su trebali procijeniti koliko su zadovoljni različitim domenama svoga života na petostupanjskoj skali (od *vrlo nezadovoljan* do *vrlo zadovoljan*).

Skala kvalitete življenja podijeljena je na dva dijela: »prediktorske varijable« zahtijevaju zadovoljstvo različitim aspektima života, čimbenicima koji mogu djelovati na kvalitetu življenja u manjoj ili većoj mjeri, a »kriterijske varijable« odnose se na procjenu općeg zadovoljstva životom. U Skali kvalitete življenja za odrasle osobe nalazi se 21 čestica, od kojih se 15 odnosi na pojedine domene života: zadovoljstvo podrijetlom svoje obitelji, emocionalnim vezama, seksualnim životom, druženjem s prijateljima i susjedima, stečenim obrazovanjem, sadašnjim poslom, položajem u društvu, društvenom okolinom u kojoj žive, demokratskim slobodama i pravima koji im pripadaju,

svojom vjerom, zdravstvenim stanjem, načinom provođenja slobodnog vremena, materijalnim stanjem i stanovanjem te zadovoljstvo koje im pruža obitelj (bračna ili izvanbračna zajednica) i djeca. Šest čestica odnosi se na individualnu procjenu kvalitete življenja (zadovoljstvo dosadašnjim životom općenito, u posljednjih godinu dana, zadovoljstvo dosadašnjim ostvarenjem svojih ciljeva, želja i nada, očekivanje da će u budućnosti ostvariti ono što još nisu uspjeli, stupanj u kojem bi bili zadovoljni svojim životom kad bi i dalje bio takav kakav je bio do danas te zadovoljstvo životom kad ga usporede sa životom drugih ljudi).

Osobine temperamenta u okviru ovog istraživanja ispitali smo hrvatskom verzijom Pavlovijanskog upitnika temperamenta, koji mjeri snagu ekscitacije, snagu inhibicije i mobilnost. Temperament se odnosi na način na koji neka osoba pokazuje i doživljava svoja raspoloženja i promjene tih raspoloženja; to je »energija« s kojom ta osoba općenito reagira (Petz, 1992) na stilske, formalne karakteristike ponašanja.

Snaga ekscitacije (SE) manifestira se kao sposobnost organizma da izdrži vrlo intenzivno ili vrlo dugotrajno podraživanje bez pojave transmarginalne ili protektivne (zaštitne) inhibicije, koju su autori PTS-a operacionalizirali kao smanjivanje amplitude reakcija (ili čak prestanak reagiranja) zbog intenzivna ili dugotrajna podraživanja te pojavu poremećajâ ponašanja, uglavnom emotivne prirode, do kojih dolazi zbog pretjerane količine podražaja (Strelau, Angleitner i Newberry, 1999). Snaga inhibicije (SI) odnosi se na uvjetovanu, naučenu inhibiciju i manifestira se kao sposobnost da se prekine ili odgodi neko ponašanje ako je to potrebno te da se suzdrži od nekih ponašanja i reakcija (npr. izražavanja emocija) kada to situacija zahtijeva. Mobilnost živčanih procesa (MO) manifestira se u sposobnosti brza i primjerena reagiranja na promjene situacije.

Pavlovijanski upitnik pokazuje zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike: za različite jezične verzije koeficijenti pouzdanosti tipa unutarne konzistencije variraju u rasponu od 0,80 do 0,88 za skalu snage ekscitacije, od 0,81 do 0,91 za skalu mobilnosti te od 0,71 do 0,86 za skalu snage inhibicije (prema Strelau, Angleitner i Newberry, 1999). Pouzdanosti za hrvatsku verziju upitnika utvrđene su na konstrukcijskom uzorku od 414 sudionika i iznose: $\alpha = 0,87$ za skalu SE, $\alpha = 0,81$ za SI te $\alpha = 0,88$ za MO (Lučev, Tadinac i Tatalović, 2002), a u kasnijoj primjeni upitnika na uzorku od 463 sudionika: $\alpha = 0,80$ za skalu SE, $\alpha = 0,79$ za SI i $\alpha = 0,83$ za MO (Lučev, Tadinac i Tatalović-Vorkapić, 2006).

Rasprava i rezultati

Zadovoljstvo životom

Prosječni rezultati na Skali kvalitete življenja koji se nalaze u tablicama 2 i 3 upućuju na to da su procjene zadovoljstva prilično visoke. Prosječna procjena zadovoljstva životom općenito na petostupanjskoj skali (od *vrlo nezadovoljan* do *vrlo zadovoljan*) za ukupni je uzorak $M = 4,33$, uz $SD = 0,68$, a za zadovoljstvo životom u protekloj godini $M = 4,04$, uz $SD = 0,92$.

Razina općeg zadovoljstva životom sudionikâ u našem istraživanju, viša je od one hrvatskih studenata, kao i one stranih studenata koje su ispitali Pastuović, Krizmanić i

Kolesarić (1994). Prosječna procjena zadovoljstva pojedinim životnim domenama naših sudionika uglavnom je viša od onih koje su dobili Pastuović, Krizmanić i Kolesarić. Jedine su iznimke zadovoljstvo društvenom okolinom u kojoj žive i pravima koje imaju te zadovoljstvo djecom. Zadovoljstvo djecom hrvatskih sudionika prije početka Domovinskog rata neznatno je više od zadovoljstva sudionika ovog ispitivanja (4,92 i 4,91). Naši su sudionici iskazali manji stupanj zadovoljstva društvenom okolinom (3,10) nego strani studenti i hrvatski studenti prije početka rata (procjene se kreću od 3,16 za hrvatske do 3,75 za švedske studente).

Ako bruto rezultat transformiramo na postotak skalnoga maksimuma kako bi se mogao usporediti s nalazima dobivenim na različitim skalama procedurom koju je preporučio Cummins (1997, 2002), dobit ćemo prosjek ukupnog uzorka obuhvaćenog u našem ispitivanju od 83,25% skalnog maksimuma (SM) za zadovoljstvo životom općenito te 76% SM-a za zadovoljstvo životom u protekloj godini. Veenhoven (1993) navodi prosječne procjene zadovoljstva životom za 39 različitih država, koji se kreću u rasponu od 37,7 (Portugal) do 74,0% SM-a (Finska), dok Diener, Diener i Diener (1995) u svom pregledu rezultata za 32 države navode vrijednosti koje se kreću od 51,7 (Japan) do 73,3% SM-a (Finska).

U istraživanju kvalitete života građana Hrvatske koje je 2006. provedeno u okviru Programa Ujedinjenih naroda za razvoj, ispitano je 8400 sudionika starijih od 18 godina, po oko 400 iz svake županije. Prosječna procjena zadovoljstva životom na skali od 1 do 10 bila je 6,6 (62,2% SM-a), uz raspon prosječnih rezultata po županijama od 5,6 (Bjelovarsko-bilogorska) do 7,2 (Splitsko-dalmatinska) (Hromatko i Japec, 2007). Od svih europskih zemalja koje su ispitane u okviru istraživanja Europske zaklade za poboljšanje životnih i radnih uvjeta 2003., najviše prosječne procjene zadovoljstva životom dali su Danci, čak 8,4, dok su najniže zadovoljstvo iskazali Bugari, 4,0. Prosječno zadovoljstvo građana Hrvatske bilo je veće od prosjeka utvrđenog za deset tranzicijskih zemalja (6,1).

Cummins (2002) na temelju pregleda literature o razinama subjektivne kvalitete života u različitim zemljama, zaključuje da se prosječne procjene zadovoljstva životom kreću u rasponu od 70 do 80% SM-a za razvijenije zapadne zemlje te 60–80% SM-a ako se uključe sve zemlje. Dakako, ima zemalja čiji su prosjeci ispod tog raspona, primjerice neke istočnoazijske zemlje (ta odstupanja smatraju se kulturno uvjetovanima), ali i zemlje bivšega Istočnog bloka (Rusija, s prosjekom od 52,5% SM-a). Niže vrijednosti prosječnog stupnja zadovoljstva i sreće stanovnika tih zemalja pripisuju se raspadu prethodnog sustava i turbulentnu tranzicijskome razdoblju (Veenhoven, 1996). Postoje dokazi da i neke europske zemlje pokazuju niže razine subjektivne kvalitete života nego što se to očekuje prema Cumminsovoj homeostatskoj teoriji: Lima i Novo (2006) u svom su radu predstavile rezultate prikupljene ispitivanjem subjektivne dobrobiti na velikim uzorcima za dvadeset europskih zemalja; prosječne vrijednosti kretale su se od 49,6 do 73,9% SM-a.

Procjene sudionikâ našeg istraživanja bile su dakle neobično visoke kad ih se usporedi s podacima iz literature. Na temelju njihova samoiskaza moglo bi se zaključiti da su pojedinci uključeni u ispitivanje vrlo zadovoljni životom. Distribucije rezultata na svim

česticama Skale kvalitete življenja negativno su asimetrične, što je u skladu s nalazima koji se mogu naći u literaturi: ljudi pokazuju sklonost davanju procjena zadovoljstva životom na pozitivnoj strani skale, što je osobito izraženo u zapadnim kulturama (Cummins, 1997, 2002; Vuletić, 2004).

Tablica 2: Aritmetičke sredine i standardne devijacije na prediktorskim varijablama Skale kvalitete življenja te broj sudionika koji su dali odgovor na pojedinu česticu

Prediktorske varijable – zadovoljstvo pojedinim aspektima života	M	SD	N
1. Obitelj iz koje potječe	4.47	0.76	251
2. Čuvstvena veza	4.68	0.61	215
3. Seksualni život	4.21	0.98	250
4. Druženje s prijateljima	4.55	0.59	251
5. Obrazovanje	4.35	0.78	251
6. Sadašnji posao	4.13	0.99	251
7. Položaj u društvu	3.94	0.85	251
8. Društvena okolina i prava koje pojedinac ima	3.10	0.87	251
9. Vjera	4.04	0.85	251
10. Zdravlje	3.94	1.07	251
11. Način na koji provodi slobodno vrijeme	3.90	0.88	251
12. Materijalno stanje	3.49	0.96	251
13. Stanovanje	4.00	0.95	251
14. Obitelj (bračna ili izvanbračna zajednica)	4.55	0.80	203
15. Djeca	4.91	0.35	154

M – aritmetička sredina, *SD* – standardna devijacija, *N* – broj sudionika koji su dali procjenu na pojedinu česticu

Tablica 3: Aritmetičke sredine i standardne devijacije na kriterijskim varijablama Skale kvalitete življenja te broj sudionika koji su dali odgovor na pojedinu česticu

Kriterijske varijable	M	SD	N
16. Općenito zadovoljstvo svojim dosadašnjim životom	4.33	0.68	251
17. Zadovoljstvom svojim životom u proteklih godinu dana	4.04	0.92	251
18. Zadovoljstvo dosadašnjim ostvarenjem svojih ciljeva, želja i nada	3.88	0.87	251
19. Očekivanje da će u budućnosti ostvariti ono što još nisu	4.23	0.93	251
20. Koliko bi bili zadovoljni kad bi se njihov život nastavio kakav je danas	4.13	0.87	251
21. Usporedba vlastitog života sa životom prijatelja, kolega, znanaca ili susjeda	3.84	0.71	251

Razine zadovoljstva utvrđene u ovom ispitivanju uglavnom su više od onih navedenih u drugim ispitivanjima zadovoljstva životom hrvatskih sudionika (Krizmanić, Kolesarić i Janig, 1994; Pastuović, Kolesarić i Krizmanić, 1995; Vuletić, 2004; Martinis, 2005; Hromatko i Japac, 2007), pa bi se moglo zaključiti da se zadovoljstvo životom hrvatske populacije povećava. U prilog tome govore i rezultati prikupljeni u sklopu Eurobarometra, prema kojima postotak zadovoljnih građana u Hrvatskoj polako raste premda

postoje neke fluktuacije (Eurobarometer, 2004, 2005, 2006). Porast zadovoljstva osoba koje žive u Hrvatskoj mogao bi se objasniti određenim poboljšanjem životnih uvjeta i mogućnosti, no tako visok stupanj zadovoljstva vjerojatno odražava i neke karakteristike uzorka zahvaćenog ispitivanjem te je stoga mogućnost generalizacije na populaciju ograničena. U istraživanju su sudjelovale osobe u dobi od 21 do 50 godina, od kojih je većina radno aktivna, pa nemamo informaciju o zadovoljstvu starijih i mlađih osoba. Osim toga oni koji su pristali sudjelovati vjerojatno su susretljiviji, pa i zadovoljniji životom od pojedinaca koji to nisu željeli. Premda nismo prikupili podatke o karakteristikama osoba koje su odbile sudjelovanje, nekoliko ih je eksplicitno izjavilo da su trenutačno u nezgodnoj životnoj situaciji te da nisu raspoloženi za raspravu o vlastitom (ne)zadovoljstvu. Moglo bi se pretpostaviti da oni koji su vrlo nesretni i nezadovoljni nisu skloni sudjelovati u ispitivanju kvalitete života.

Kako bismo utvrdili u kojoj se mjeri na temelju nekih demografskih varijabli te osobina temperamenta može predvidjeti zadovoljstvo životom općenito, proveli smo regresijsku analizu. Primijenili smo *backward*-metodu koja kreće od svih varijabli uvrštenih u model pa zatim u svakom koraku izbacuje varijablu s najmanjom značajnošću samostalnog doprinosa predikciji, sve dok u modelu ne preostanu samo varijable čije bi isključenje bitno (statistički značajno) smanjilo učinkovitost prognoze na temelju jednadžbe (George i Mallery, 1999).

Prediktori koji su se nalazili u početnome modelu bili su: spol, dob, završeni stupanj obrazovanja ispitanika, bračni status (0 = nije u braku, 1 = u braku je), manjinski status kodiran kao 0 = nije pripadnik manjinske skupine i 1 = pripadnik je manjinske skupine, stambena situacija kodirana kao 0 = nema ni stan ni kuću, 1 = ima stan ili kuću, 3 = ima i stan i kuću, mjesečni prihod kućanstva po članu, mora li svakodnevno uzimati lijekove, je li bio na operaciji u protekle dvije godine, broj posjeta liječniku u posljednja tri mjeseca te tri dimenzije temperamenta: snaga ekscitacije (SE), snaga inhibicije (SI) i mobilnost (MO).

Korelacije između varijabli uvrštenih kao prediktori u regresijsku jednadžbu, navedene su u tablici 4. U tablici 5 navedeni su pak standardizirani β -koeficijenti varijabli koje su se pokazale značajnim prediktorima određenog aspekta zadovoljstva životom u regresijskoj analizi provedenoj *backward*-metodom, udio varijance kriterija koji je objašnjen značajnim prediktorima te broj čestica za koje je pojedini prediktor bio značajan.

Za šest aspekata zadovoljstva životom općenito, broj značajnih prediktora varirao je od 7 do 5, koji su zajedno objašnjavali od 12 (usporedba svoga života sa životom drugih ljudi) do 20 posto ukupne varijance kriterija (očekivanje da će ostvariti ciljeve, želje i nade). Broj značajnih prediktora za zadovoljstvo pojedinim domenama života kretao se od 1 (zadovoljstvo načinom provođenja slobodnog vremena) do 8 (zadovoljstvo seksualnim životom), a zajedno su objašnjavali od 2 (zadovoljstvo načinom provođenja slobodnog vremena) do 30 posto varijance kriterija (zadovoljstvo zdravljem i zadovoljstvo seksualnim životom).

Spol je bio prvi prediktor za zadovoljstvo vjerom, a kao značajan prediktor javio se u još dva slučaja: zadovoljstvo položajem u društvu i odnosom s prijateljima, pri čemu su žene bile zadovoljnije. Dob je bila prvi prediktor za sljedeće aspekte zadovoljstva životom: obitelj, djeca, život u protekloj godini te očekivanje da će u budućnosti ostvariti

još neostvarene ciljeve. U još četiri slučaja dob je bila značajan prediktor, i to za zadovoljstvo seksualnim životom, poslom, životom kad bi se nastavio kao dosad te usporedbu sa životom drugih ljudi. Mlađe su osobe bile zadovoljnije od starijih, što je u skladu s nekim nalazima iz literature (Pastuović, Krizmanić i Kolesarić, 1995; Vuletić, 2004; Martinis, 2005; Hromatko i Japac, 2007). Premda ljudi mogu prilagoditi svoja očekivanja objektivnoj situaciji, izgleda da s dobi ipak dolazi do nekih promjena koje smanjuju zadovoljstvo životom. S obzirom na dobni raspon sudionika ovog istraživanja (21–50 godina), oni stariji su osobe srednje dobi, još uvijek radno aktivni i vjerojatno s brojnim obavezama, uz djecu koja su već uglavnom odrasla, ali još uvijek mogu predstavljati materijalni teret, te roditelje koji su već onemoćali i zahtijevaju pomoć. U takvoj napornoj situaciji smanjeno zadovoljstvo trenutačnim životom može se očekivati.

Tablica 4: Korelacije 16 varijabli koje su uvrštene kao prediktori u regresijske jednadžbe demografskih varijabli te nekih indikatora materijalnog i zdravstvenog statusa

varijable	dob	obrazovanje	veza	bračni status	manjinski status	zaposlenost	prihod kućanstva po članu	stambena situacija	broj posjeta liječniku	kronična bolest	operacija	uzimanje lijekova	SE	SI	MO
spol	.04	-.10	.04	.10	.03	-.07	-.08	.02	.19**	.11	.04	.04	-.06	-.07	.03
dob	-	-.10	.12	.41**	.02	-.06	-.21**	.32**	.19**	.23**	.17**	.19**	-.12	.11	-.23**
obrazovanje		-	.03	.00	.08	.27**	.32**	-.02	-.05	.01	.02	-.02	.13*	.22**	.13*
veza			-	.44**	.11	.07	-.14*	.13*	-.10	-.15*	-.14*	-.06	.02	.14*	.05
bračni status				-		.08	-.20**	.25**	.08	-.02	-.04	.05	-.12	.05	-.09
manjinski status					-	.07	.05	-.05	-.06	-.05	-.15*	-.01	-.08	-.01	.00
zaposlenost						-	.29**	.11	-.07	-.11	-.10	-.08	.19**	.18**	.07
prihod kućanstva po članu							-	-.04	-.13*	-.05	-.09	-.05	.13*	.01	.16*
stambena situacija								-	.03	-.08	-.02	.08	-.14*	.02	-.07
broj posjeta liječniku									-	.50**	.34**	.50**	.00	.04	-.12
kronična bolest										-	.13*	.74**	.05	.02	-.04
operacija											-	.15**	.01	.13*	-.07
uzimanje lijekova												-	.07	.03	-.08
SE													-	.13*	.67**
SI														-	.07
MO															-

** : vrijednost je statistički značajna na razini rizika od 1%, * : vrijednost je statistički značajna na razini rizika od 5%

Obrazovanje se javilo kao značajan prediktor u regresijskoj jednadžbi šest puta: za zadovoljstvo čuvstvenom vezom, seksualnim životom, prijateljima, vjerom i obrazovanjem te očekivanje da će u budućnosti ostvariti još neostvareno, pri čemu je viši stupanj obrazovanja bio indikativan za veće zadovoljstvo samo za obrazovanje. Taj nalaz nije u skladu s rezultatima koje možemo naći u literaturi. Stupanj obrazovanja je varijabla za ko-

ju se vrlo sustavno nalaze pozitivne povezanosti sa zadovoljstvom životom (Lima i Novo, 2006). U istraživanju Pastuovića, Kolesarića i Krizmanić (1995) nađene su doduše negativne povezanosti sa zadovoljstvom radom na novim zamislima i teškoćama te sigurnošću posla, ali stupanj obrazovanja bio je pozitivno povezan s općim zadovoljstvom i zadovoljstvom vlastitim obrazovanjem. Povezanost višeg stupnja obrazovanja s nižim razinama zadovoljstva mogla bi se eventualno objasniti višim kriterijima i očekivanjima koje imaju obrazovanije osobe.

Postojanje veze bilo je značajan prediktor za pet kriterija: zadovoljstvo obitelji, seksualnim životom, poslom, materijalnim statusom i usporedbu sa životom drugih ljudi. Bračni status bio je značajan prediktor za zadovoljstvo obitelji, poslom, položajem u društvu, djecom, životom općenito, životom u protekloj godini i životom kad bi se nastavio kao dosad. Osobe koje su u vezi i/ili u braku zadovoljnije su nizom različitih domena, što je u skladu s većinom podataka iz literature (Veenhoven, 1996; Lima i Novo, 2006).

Prihod kućanstva po članu pokazao se najznačajnijim prediktorom zadovoljstva u našem ispitivanju – pojavio se u regresijskoj jednadžbi čak devet puta: za zadovoljstvo čuvstvenom vezom, seksualnim životom, poslom, položajem u društvu, materijalnim statusom, bračnom/izvanbračnom zajednicom, životom u protekloj godini, ostvarivanjem ciljeva i za očekivanje da će uspjeti ostvariti još neostvareno. Prema rezultatima ovog ispitivanja razina prihoda značajno utječe na zadovoljstvo različitim aspektima života. Bolji materijalni status još uvijek, čini se, bitno utječe na zadovoljstvo pojedinca u našem društvu. I zaposlenost se javila kao značajan prediktor, sedam puta: za zadovoljstvo obrazovanjem, poslom, ostvarivanjem ciljeva, životom općenito, životom kad bi se nastavio kao dosad i za očekivanje da će ostvariti ono što još nisu. Slično kao za razinu prihoda, zaposlenost utječe na materijalne mogućnosti i sigurnost egzistencije, pa nije čudno da se pokazala važnim prediktorom zadovoljstva.

Još jedan indikator materijalnog statusa i sigurnosti, stambena situacija, bila je značajan prediktor za sedam domena zadovoljstva: obrazovanje, vjeru, materijalno stanje, stanovanje, djecu, ostvarivanje ciljeva i usporedbu sa životima drugih ljudi, a bila je indikativna za više razine zadovoljstva. Osiguravanje vlastitoga životnog prostora bitan je preduvjet kvalitete života u današnje vrijeme, pa su osobe koje su to već ostvarile zadovoljnije ostvarivanjem ciljeva i u usporedbi s drugim ljudima svoj život smatraju boljim, zadovoljnije su djecom, obrazovanjem, vjerom te, dakako, stanovanjem i materijalnom situacijom.

Manjinski status bio je značajan prediktor za pet domena zadovoljstva: zadovoljstvo obitelji, seksualnim životom, stanovanjem, društvom u kojem živi i životom kad bi se nastavio kao dosad. Također je bio indikativan za više razine zadovoljstva. Ako je suditi prema iskazima sudionikâ ispitivanja, manjinski status pridonosi zadovoljstvu životom.

Broj posjeta liječniku bio je značajan prediktor za sedam, kronična bolest za šest, operacija za četiri i uzimanje lijekova za pet aspekata zadovoljstva. Moglo bi se očekivati da će lošije zdravlje biti povezano s nižim razinama zadovoljstva ili eventualno višom razinom zadovoljstva obitelji, djecom ili vezom (drugi ljudi o kojima osoba lošijeg zdravlja često više ovisi). Kako su indikatori zdravlja u međusobnim nenultim korelacijama, ti su prediktori često imali naizgled nelogične predznake beta-pondera. Kad su prediktori u regresijskoj jednadžbi kolinearni, tj. nalaze se u nenultim korelacijama, objaš-

njavaju dio iste varijance u kriteriju, pa je njihov samostalni doprinos predikciji manji.

Tablica 5: Standardizirani β -koeficijenti varijabli koje su se pokazale značajnim prediktorima određenog aspekta zadovoljstva životom u regresijskoj analizi provedenoj backward-metodom, udio varijance kriterija kojeg su objasnili značajni prediktori te broj čestica za koje je pojedini prediktor bio značajan

	spol	dob	obrazovanje	veza	bračni status	matrimonijski status	zaposlenost	prihod kućanstva po članu	stambena situacija	broj posjeta liječniku	kronična bolest	operacija	uzimanje lijekova	SE	SI	MO	R	R^2_{kor}
Obitelj		-.20		-.16	.14	.17					-.15						.33	.09
Veza	-.12		-.12				.16	.20	-.18	-.16							.30	.06
Seks		-.18	-.14	.40	.10	.15					-.15	-.17	.10				.57	.30
Prijatelji	.12		-.12										.16				.22	.04
Obrazovanje			.35			.14	.16	-.20									.49	.23
Posao		-.12		.11	.15	.27	.16						.20				.50	.23
Položaj u društvu	.15			.25		.17	-.14			.12	.21						.40	.14
Društvena okolina					.19	.12		-.12									.27	.06
Vjera	.39		-.14				.15										.46	.20
Zdravlje								-.23	-.15	-.26		.11					.56	.30
Slobodno vrijeme												.15					.15	.02
Materijalni status				.16		.22	.12										.27	.06
Stanovanje					.11	.35											.36	.13
Bračna/izvanb. zajednica						.17		.21	-.12	-.26							.26	.05
Djeca	-.25			.13		.17							.15				.34	.09
Općezadovoljstvo				.15	.19		-.25										.41	.15
Zadovoljstvo u protekloj godini	-.38			.31		.13											.41	.15
Ostvarivanje ciljeva				.16	.20	.18	.11	-.25	.12								.44	.17
Očekivanje da će ostvariti cilj	-.25	-.11			.12	.18	-.13			.18							.47	.20
Ako bi se život nastavio kao dosad	-.19			.23	.15	.15	.12	-.19	.20								.40	.14
Usporedba sa životom drugih	-.14		.16		.15	.12	.23										.37	.12
Broj kriterija za koje je var. bila značajan prediktor	4	8	6	5	8	5	7	11	8	7	6	4	5	6	1	1		

R – koeficijent multiple korelacije, R^2_{kor} – korigirani koeficijent multiple determinacije

Kod velikog kolineariteta pojaviti će se neke poteškoće u samom računanju, a može doći i do nekih neobičnih rezultata; npr. predznaci parcijalnih regresijskih koeficijenata mogu biti suprotni onome što bi se moglo teorijski i zdravorazumski očekivati. Katkad se prediktor koji ima malu ili čak neznačajnu povezanost s kriterijem, pokaže značajnim u re-

gresijskoj jednadžbi jer djeluje kao supresor varijabla i »pročišćuje« varijancu nekog od ostalih prediktora s kojima je u korelaciji. To se dogodilo kod predikcije zadovoljstva ostvarenjem ciljeva, želja i nada. Postojanje operacije djelovalo je kao supresor varijabla na prediktor broj posjeta liječniku, pa beta-ponder za prvu ima pozitivan, a za drugu negativan predznak (tablica 5).

Temperament se odnosi na načine na koje osoba pokazuje i doživljava svoje raspoloženja i promjene tih raspoloženja, na energiju s kojom osoba obično reagira (Petz, 1992). Dimenzije koje se odnose na takve formalne karakteristike ponašanja također su se pokazale značajnim prediktorima zadovoljstva, osobito snaga ekscitacije, koja se kao prediktor pojavila u šest slučajeva: za zadovoljstvo seksualnim životom, prijateljima, poslom, položajem u društvu, slobodnim vremenom i očekivanje da će ostvariti još neostvarene ciljeve. Mobilnost je bila značajan prediktor za zadovoljstvo zdravljem i životom općenito, a izražena snaga inhibicije bila je indikativna za zadovoljstvo djecom.

Nacionalna pripadnost

Brojne studije ispitivale su i povezanost nacionalne odnosno etničke pripadnosti s nekim indikatorima dobrobiti i psihološke prilagodbe. Pripadnost manjinskoj skupini obično se povezuje s manje povlaštenim statusom, izloženošću diskriminaciji i manjom dostupnosti različitih resursa, no svaka manjinska skupina ima svoje osobitosti, koje su uvjetovane i povijesnim kontekstom. Društvo bi se trebalo pobrinuti da svi ljudi koji u njemu žive imaju podjednake mogućnosti i prava, a objektivni i subjektivni indikatori kvalitete života koristan su pokazatelj stanja u zemlji i eventualnih nejednakosti među podskupinama pojedinaca koji žive unutar neke države.

Tablica 6: Vrijednosti χ^2 -testa i vjerojatnost statističke značajnosti razlike sudionika različite nacionalne pripadnosti za niz kategorijalnih varijabli – indikatora materijalnog i zdravstvenog statusa te demografskih varijabli

Varijabla	χ^2	p
bračno stanje	2.96	.56
zaposlenost	6.10	.19
postojanje veze	5.11	.28
posjeduje auto	1.00	.91
posjeduje stan	11.35*	.02
posjeduje kuću	5.03	.28
posjeduje računalo	5.54	.24
posjeduje brod	2.02	.73
postojanje kronične bolesti	2.21	.71
uzimanje lijekova	4.75	.31
operacija	7.96	.09

χ^2 – vrijednost neparametrijskog χ^2 -testa, p – vjerojatnost slučajnog pojavljivanja vrijednosti, *: vrijednost je statistički značajna na razini rizika od 5%

Tablica 7: Vrijednosti F -omjera i vjerojatnost statističke značajnosti razlike dobivenih primjenom jednostavne analize varijance za 5 skupina različite nacionalne pripadnosti uključenih u istraživanje

Varijabla	F	p
1. Obitelj iz koje potječe	1.95	.10
2. Čuvstvena veza	.28	.89
3. Seksualni život	1.74	.14
4. Druženje s prijateljima	.88	.48
5. Obrazovanje	.85	.49
6. Sadašnji posao	.46	.77
7. Položaj u društvu	.63	.65
8. Društvena okolina i prava koje pojedinac ima	3.05*	.02
9. Vjera (religija)	1.52	.20
10. Zdravlje	.74	.57
11. Način na koji provodi slobodno vrijeme	1.53	.19
12. Materijalno stanje	.63	.64
13. Stanovanje	1.10	.36
14. Obitelj (bračna ili izvanbračna zajednica)	.88	.48
15. Djeca	.72	.58
16. Općenito zadovoljstvo svojim dosadašnjim životom	.21	.94
17. Zadovoljstvo svojim životom u proteklih godinu dana	.65	.63
18. Zadovoljstvo dosadašnjim ostvarenjem svojih ciljeva, želja i nada	.77	.55
19. Očekivanje da će u budućnosti ostvariti ono što još nisu	.24	.92
20. Koliko bi bili zadovoljni kad bi se njihov život nastavio takav kakav je danas	2.30	.06
21. Usporedba vlastitog života sa životom prijatelja, kolega, znanaca, susjeda	.43	.79
Prihod kućanstva po broju članova	.97	.43
Procjena vlastitog životnog standarda	.80	.53
Stupanj obrazovanja sudionika	2.11	.08
Stupanj obrazovanja oca	.77	.38
Stupanj obrazovanja majke	.00	.96
Broj posjeta liječniku u protekla 3 mjeseca	4.30**	.00

F – vrijednost F -omjera, p – vjerojatnost slučajnog pojavljivanja vrijednosti, **: vrijednost je statistički značajna na razini rizika od 1%, *: vrijednost je statistički značajna na razini rizika od 5%

Kako se može vidjeti iz prikazanih rezultata (tablica 6), skupine koje se razlikuju po samoiskazanoj nacionalnoj pripadnosti nisu se statistički značajno razlikovale prema stupnju obrazovanja sudionika, stupnju obrazovanja sudionikovih roditelja, procjeni životnog standarda i prihodu po članu kućanstva.

Razlike za bračno stanje, zaposlenost, postojanje veze, posjedovanje auta, stana, kuće, računala i broda te postojanje kronične bolesti, svakodnevno uzimanje lijekova i operaciju provjerene su putem neparametrijskog χ^2 -testa, koji se primjenjuje za rezultate izražene na nominalnoj ljestvici, tj. frekvencije kategorija.

Tablica 8: Deskriptivni podaci za zadovoljstvo društvenom okolinom i broj posjeta liječniku za pojedine skupine sudionika različite nacionalnosti i rezultati jednostavne analize varijance i post-hoc analize rezultata

Varijabla		M	SD	F (df)	Post-hoc (Scheffe)
Zadovoljstvo društvenom okolinom	1. Srbi	3.11	.91	3.05 (4/246)	1-5*, 2-5*, 3-5* 4-5*
	2. Talijani	3.16	.87		
	3. Slovenci	3.25	.84		
	4. Česi	3.27	.87		
	5. Hrvati	2.76	.82		
Broj posjeta liječniku	1. Srbi	1.30	.55	4.30 (4/246)	1-2*, 2-3*, 2*-4 4-5*
	2. Talijani	1.68	.87		
	3. Slovenci	1.31	.59		
	4. Česi	1.22	.46		
	5. Hrvati	1.47	.60		

M – aritmetička sredina, *SD* – standardna devijacija, *F* – rezultat analize varijance, *df* – broj stupnjeva slobode, *p* – vjerojatnost slučajnog pojavljivanja vrijednosti *F*-omjera, 1-2, 1-3. – *post-hoc* razlike između skupina, *: razlika je značajna na razini rizika manjoj od 5%

Skupine različite nacionalne pripadnosti značajno su se razlikovale samo prema broju posjeta liječniku (*F* – omjer značajan na razini rizika manjoj od 5%) te posjedovanju stana (χ^2 -test značajan na razini rizika manjoj od 5%), dok sve ostale razlike u indikatorima zdravstvenoga i materijalnog statusa te demografskim varijablama nisu bile statistički značajne ni na razini rizika od 5% (tablica 7).

Za svih šest kriterijskih varijabli Skale kvalitete življenja koje se odnose na zadovoljstvo životom općenito, životom u posljednjih godinu dana, dosadašnjim ostvarenjem ciljeva, želja i nada, na to koliko bi bili zadovoljni kad bi se njihov život nastavio takav kakav je danas, usporedbu vlastitog života sa životom prijatelja, kolega, znanaca ili susjeda te očekivanje da će u budućnosti ostvariti ciljeve koje još nisu ostvarili, razlike između pet skupina različite nacionalne pripadnosti uključene u ispitivanje nisu bile značajne. Rezultati analize varijance upućuju na to da su sve razlike statistički neznčajne na razini rizika od 5%.

Primjenom jednostavne analize varijance (ANOVA) provjerena je značajnost razlika između pet skupina različite nacionalne pripadnosti u zadovoljstvu pojedinim životnim domenama. Za sve osim jedne varijable vrijednosti *F*-testova bile su neznčajne na razini rizika od 5%. Jedino je za zadovoljstvo okolinom u kojoj žive te demokratskim slobodama i pravima koje im pripadaju nađena statistički značajna razlika, i to na razini rizika manjoj od 5%.

Post-hoc analizom (tablica 8) utvrđeno je da se manjinske skupine (Srbi, Slovenci, Talijani i Česi) nisu međusobno statistički značajno razlikovale prema prosječnim procjenama na tu česticu, dok su pripadnici većinske skupine iskazali statistički značajno manju razinu zadovoljstva tom domenom.

Moguće je da su Hrvati doista nezadovoljniji funkcioniranjem društva nego pripadnici manjinske skupine u Hrvatskoj, možda zbog prilično dobre organiziranosti manjinskih zajednica i pravne regulacije manjinskih prava i statusa – pripadnik manjine u Hrvatskoj u prosjeku je bolje informiran o načinima, mehanizmima i državnim strukturama putem kojih može osigurati svoja prava nego pripadnik većinske skupine, no isto je tako moguće da su pripadnici manjina osjetljiviji na eventualnu društvenu prikladnost odgovora na navedeno pitanje. Moguće objašnjenje tog nalaza jest da su pripadnici manjina bili manje skloni izraziti svoje eventualno nezadovoljstvo društvenom okolinom u kojoj žive nego pripadnici većinske skupine.

Uzorak sudionika prikupljen je tako da je manji dio pripadnika manjina kontaktiran putem njihovih manjinskih organizacija (24 Slovenca, 20 Čeha te 11 Talijana), dok su svi ostali ispitivani na radnim mjestima. Oni pripadnici manjinskih skupina koji nisu uključeni u neku od različitih udruga možda se razlikuju od onih koji to jesu, prema relevantnim varijablama koje mogu utjecati na zadovoljstvo životom općenito, kao i različitim područjima svoga života. Uzorci prikupljeni na takav način nisu reprezentativni za ukupnu populaciju. Nažalost, gotovo je neizvedivo prikupiti slučajne uzorke pripadnika manjinskih skupina u Hrvatskoj. Kada bismo na temelju popisa stanovništva od svih ljudi koji su se deklarirali kao pripadnici određene manjinske skupine, slučajnim odabirom izdvojili jedan veći uzorak (primjerice 500 sudionika) i zatim ispitali tako odabrane sudionike, imali bismo veću mogućnost generalizacije rezultata dobivenih u istraživanju na sve pripadnike te manjinske skupine u Hrvatskoj. Još potpuniju informaciju dobili bismo kad bi bilo moguće ispitati sve pripadnike pojedine manjine u Hrvatskoj, no to bi bilo prilično skupo. Budući da su sudionici u istraživanju svi dolazili iz urbanih područja Hrvatske, moguće je da nisu u potpunosti reprezentativni za populaciju pripadnika svoje manjinske skupine.

Rezultati ovog istraživanja pružaju početni uvid u to kako pripadnici nekih manjina i pripadnici većinske nacionalne skupine procjenjuju kvalitetu svojih života. Pokazalo se da opće zadovoljstvo životom te većina područja zadovoljstva životom nisu značajno povezani s nacionalnom pripadnošću, ali da je manjinski status značajan prediktor za pet aspekata zadovoljstva životom te da je indikativan za više razine zadovoljstva.

Zaključak

Rezultati regresijske analize pokazali su da svih šesnaest prediktora koji su uključivali demografske varijable (spol, dob, stupanj obrazovanja, bračni status, zaposlenost, manjinski status), neke pokazatelje objektivne kvalitete života (materijalni i zdravstveni status) i neke psihološke osobine (karakteristike temperamenta kako ih mjeri Pavlovijski upitnik temperamenta) objašnjava oko 17% ukupne varijance općeg zadovoljstva životom. Nakon stupnjevite regresijske analize preostala su četiri značajna prediktora (bračni status, zaposlenost, broj posjeta liječniku u prethodna tri mjeseca i mobilnost), koja su objašnjavala oko 15% općeg zadovoljstva životom. Za ostale aspekte zadovoljstva koje mjeri Skala kvalitete življenja te zadovoljstvo pojedinim životnim domenama značajni su prediktori objasnili od 2 do 30% ukupne varijance.

Rezultati jednostavne analize varijance upućuju na to da se pripadnici pet skupina uključenih u istraživanje (pripadnici manjinskih nacionalnih skupina u Hrvatskoj, srpske, talijanske, slovenske i češke, te pripadnici većinske skupine, Hrvati) ne razlikuju statistički značajno prema zadovoljstvu životom općenito, kao ni prema zadovoljstvu većinom životnih domena. Jedini aspekt zadovoljstva životom za koji je utvrđena statistički značajna razlika među skupinama odnosi se na zadovoljstvo društvenom okolinom u kojoj pojedinac živi te demokratske slobode i prava koje ima. Četiri manjinske skupine nisu se međusobno razlikovale prema prosječnim odgovorima na tu česticu, ali su zato pripadnici većinske skupine iskazali statistički značajno niži stupanj zadovoljstva tim aspektom u odnosu na pripadnike manjinskih skupina.

DODATAK

Tablica 1a: Broj sudionika koji posjeduju neka materijalna dobra za pojedine skupine uključene u istraživanje kao i za ukupan uzorak sudionika (u zagradama se nalaze postoci od ukupnog broja sudionika u skupini odnosno čitavom uzorku)

Skupina sudionika	Posjeduje						
	računalo	auto	brod	stan	kuću	kuću i stan	ni kuću ni stan
Srbi	39 (83%)	34 (72%)	3 (6%)	26 (55%)	13 (28%)	3 (6%)	11 (23%)
Talijani	41 (82%)	39 (78%)	3 (6%)	17 (34%)	18 (36%)	4 (8%)	19 (38%)
Slovinci	36 (75%)	39 (81%)	5 (10%)	22 (48%)	21 (44%)	5 (10%)	5 (10%)
Česi	46 (90%)	38 (74%)	2 (4%)	30 (59%)	15 (29%)	5 (10%)	11 (21%)
Hrvati	41 (74%)	34 (62%)	5 (9%)	35 (64%)	14 (25%)	7 (13%)	13 (24%)
ukupno	203 (81%)	191 (76%)	18 (7%)	130 (51%)	81 (32%)	24 (9%)	59 (23%)

Tablica 1b: Ukupni mjesečni prihod kućanstava za pojedine skupine sudionika uključene u istraživanje

Ukupni mjesečni prihod kućanstava	Skupina sudionika					
	Srbi	Talijani	Slovinci	Česi	Hrvati	Ukupno
do 1500 kn	1					1
1501-2000				1	1	2
2001-3000	1		1		1	3
3001-4000		3	3			6
4001-5000	2	2	1		5	10
5001-7000	5	6	8	6	7	32
7001-10000	18	24	13	19	22	96
10001-15000	16	14	19	22	15	86
više od 15000 kn	4	1	3	3	4	15
ukupno	47	50	48	51	55	251

Tablica 1c: Stupanj obrazovanja sudionika za pojedine skupine uključene u istraživanje i za ukupan uzorak

Stupanj obrazovanja	Skupina sudionika					Ukupno
	Srbi	Talijani	Slovenci	Česi	Hrvati	
nepotpuna osnovna škola		1				1
završena osnovna škola		1	1			2
dvo- ili trogodišnja srednja škola	3	2	4	1	1	11
četverogodišnja srednja škola	18	19	14	12	17	80
viša škola	8	7	7	6	7	35
fakultet	15	19	21	31	29	116
doktorat ili magisterij	3		1	1	1	6

Tablica 1d: Zaposlenost sudionika po skupinama

Skupina sudionika	zaposlen na neodređeno vrijeme	zaposlen na određeno vrijeme	nije zaposlen	u mirovini	još se školuje
Srbi	33	10	3		1
Talijani	31	14	4	1	
Slovenci	32	8	3	3	2
Česi	37	12			2
Hrvati	38	14	3		
Ukupno	171	58	13	4	5

Tablica 1e: Frekvencije sudionika prema bračnom statusu i postojanju/nepostojanju emocionalne veze (partnera) u njihovim životima za ukupni uzorak sudionika

Skupina sudionika	spol	neoženjeni/ neudate	oženjeni / udate	rastavljeni	udovice/ udovci
imaju partnera	M	39	59	3	1
	Ž	33	76	3	1
	ukupno	72	135	6	2
nemaju partnera	M	17		1	1
	Ž	10		1	6
	ukupno	27		2	7

LITERATURA

ANDREWS, Frank M. i WITHEY, Stephen B. (1976). *Social Indicators of Well-Being: Americans Perception of Life Quality*. New York: Plenum.

CAMPBELL, Angus (1972). »Aspiration, Satisfaction and Fulfillment«, u: Angus Campbell i Patrick Converse (ur.). *The Human Meaning of Social Change*. New York: Russel Sage Foundation, str. 441–446.

- CAMPBELL, Angus i CONVERSE, Philip E. (1972). *The Human Meaning of Social Change*. New York: Russel Sage Foundation.
- CAMPBELL, Angus, CONVERSE, Philip E. i RODGERS, Willard L. (1976). *The Quality of American Life*. New York: Russell Sage Foundation.
- CUMMINS, Robert A. (1997). *The Comprehensive Quality of Life Scale: Manual*. 5th ed. Burwood, Vic.: Deakin University, School of Psychology.
- CUMMINS, Robert A. (2000a). »Objective and subjective quality of life: an interactive model«, *Social indicators research*, god. 52, br. 1, str. 55–72.
- CUMMINS, Robert A. (2000b). »A homeostatic model for subjective quality of life«, u: *Proceedings of the Second International Conference on Quality of Life in Cities*. Singapore: National University of Singapore, str. 51–59.
- CUMMINS, Robert A. (2002). Caveats to the Comprehensive Quality of Life Scale, <http://acqol.deakin.edu.au/instruments/index.htm> (15.10.2006).
- CUMMINS, Robert A., GULLONE, Eleonora i LAU, Anna L. D. (2002). »A model of a subjective well-being homeostasis: the role of personality«, u: E. Gullone i R. A. Cummins (ur.). *The Universality of Subjective Well-Being Indicators*. Dordrecht: Kluwer Academic, str. 7–46.
- DIENER, Ed, DIENER, Marissa i DIENER, Carol (1995). »Factors predicting the subjective well-being of nations«, *Journal of Personality and Social Psychology*, god. 69, br. 5, str. 851–864.
- DIENER, Ed, SUH, Eunkook M., LUCAS, Richard E. i SMITH, Heidi L. (1999). »Subjective well-being: three decades of progress«, *Psychological Bulletin*, god. 125, br. 2, str. 276–302.
- DIENER, Ed, OISHI, Shigehiro i LUCAS, Richard E. (2003). »Personality, culture and subjective well-being: emotional and cognitive evaluations of life«, *Annual Review of Psychology*, god. 54, str. 403–425.
- Eurobarometer. *Public Opinion – Standard Eurobarometer Archives* (rezultati ispitivanja Europske komisije za 2004., 2005. i 2006. godinu), http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm
- GEORGE, Darren i MALLERY, Paul (1999). *SPSS for Windows. Step by Step*. Boston – London: Allyn and Bacon.
- HROMATKO, Ana i JAPEC, Lidija (2007). »Subjektivno blagostanje«, u: Lidija Japec i Zoran Šućur (ur.). *Kvaliteta života u Hrvatskoj: regionalne nejednakosti*. Zagreb: Program Ujedinjenih Naroda za razvoj, str. 87–96.
- KRIZMANIĆ, Mirjana i KOLESARIĆ, Vladimir (1989). »Pokušaj konceptualizacije pojma 'kvaliteta života'«, *Primijenjena psihologija*, god. 10, br. 3, 179–184.
- KRIZMANIĆ, Mirjana i KOLESARIĆ, Vladimir (1992). *Priručnik za primjenu Skale kvalitete življenja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- KRIZMANIĆ, Mirjana, KOLESARIĆ, Vladimir i JANIG, Herbert (1994). »Cross-cultural validation of a psychological model of 'Quality of life' concept«, *Review of Psychology*, god. 1, br. 1, str. 29–36.
- LIMA, Maria Luisa i NOVO, Rosa (2006). »So far so good? Subjective and social well-being in Portugal and Europe«, *Portuguese Journal of Social Science*, god. 5, br. 1, str. 5–33.
- LUČEV, Ivana, TADINAC-BABIĆ, Meri i TATALOVIĆ, Sanja (2002). »Konstrukcija hrvatske verzije Pavlovijanskog upitnika temperamenta (PTS)«, *Suvremena psihologija*, god. 5, br. 2, str. 207–226.
- LUČEV, Ivana, TADINAC, Meri i TATALOVIĆ-VORKAPIĆ, Sanja (2006). »Provjera nekih psihometrijskih karakteristika hrvatske verzije Pavlovijanskog upitnika temperamenta«, *Suvremena psihologija*, god. 9, br. 1, str. 35–45.

- MARTINIS, Tina (2005). *Percepcija kvalitete života u funkciji dobi* (diplomski rad). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za psihologiju.
- NOLL, Heinz-Herbert (1996). *Social Indicators and Social Reporting: The International Experience*, <http://www.ccsd.ca/noll1.html>.
- PASTUOVIĆ, Nikola, KOLESARIĆ, Vladimir i KRIZMANIĆ, Mirjana (1995). »Psychological variables as predictors of quality of life«, *Review of Psychology*, god. 2, br. 1-2, str. 49–61.
- PETZ, Boris (ur.) (1992). *Psihologijski rječnik*. Zagreb: Prosvjeta.
- PODGORELEC, Sonja (2004). *Kvaliteta života starijega stanovništva u izoliranim sredinama – primjer hrvatskih otoka* (doktorska disertacija). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju.
- RAPLEY, Mark (2003). *Quality of Life – A Critical Introduction*. London: Sage Publications.
- RYFF, Carol D. (1995). »Psychological well-being in adult life«, *Current directions in psychological science*, god. 4, br. 4, str. 99–104.
- RYFF, Carol D., MAGEE, William J., KLING, Kristen C. i WING, Edward H. (1999). »Forging macro-micro linkages in the study of psychological well-being«, u: C. D. Ryff i V. Marshall (ur.). *The Self and Society in an Aging Process*. New York: Springer, str. 247–278.
- STRELAU, Jan, NEWBERRY, Benjamin H. i ANGLEITNER, Alois (1999). *Pavlovian Temperament Survey (PTS): An International Handbook*. Seattle: Hogrefe & Huber Publishers.
- VAN OUDENHOVEN, Jan Pieter i WILLEMSSEN, Tineke M. (ur.) (1989). *Ethnic Minorities: Social Psychological Perspectives*. Amsterdam: Swets & Zeitlinger.
- VEENHOVEN, Ruut (1983). »The Growing Impact of Marriage«, *Social indicators research*, god. 12, br. 1, str. 49–63.
- VEENHOVEN, Ruut (1996). »Happy life-expectancy: a comprehensive measure of quality-of-life in nations«, *Social indicators research*, god. 39, br. 1, str. 1–58.
- VULETIĆ, Gorka (1999). *Sociopsihološki čimbenici osobne kvalitete života* (magistarski rad). Zagreb: Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- VULETIĆ, Gorka (2004). *Generacijski i transgeneracijski čimbenici kvalitete života vezane za zdravlje studentske populacije* (doktorska disertacija). Zagreb: Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- WAHL, Astrid Klopstad, RUSTØEN, Tone, HANESTAD, Berit Rokne, LERDAL, Anners i MOUM, Torbjørn (2004). »Quality of life in the general Norwegian population, measured by the Quality of Life Scale (QOLS-N)«, *Quality of life research*, god. 13, br. 5, str. 1001–1009.

Ivana LUČEV, Meri TADINAC

The Quality of Life in Croatia – the Connection between Subjective and Objective Indicators as well as Temperament and Demographic Variables with a Reference to Minority Status

SUMMARY

The objective of this study was to establish predictability of different demographic and psychological variables as well as some indicators of health and socioeconomic status on general life satisfaction and satisfaction with specific domains of life. Life satisfaction was measured with Quality of Life Scale, dimensions of temperament with Pavlovian temperament survey and demographic variables, health and socioeconomic status indicators with general data questionnaire on a sample of 251 subjects. In order to encompass participants of diverse ethnic affiliation in Croatia the sample included Croats and the members of four minority groups: Serbian, Italian, Czech and Slovenian. Significant predictors accounted for 15% variance of general life satisfaction, and satisfaction with life in the past year, while the percentage for specific domains of life satisfaction varied from 2 to 30%. There were no significant differences between these groups in general life satisfaction, and there was only one statistically significant difference for satisfaction with specific life domains: the members of the majority group were less satisfied with society in which they live and rights they have than the members of the minority groups.

KEY WORDS: quality of life, satisfaction, objective indicators, temperament, demographic variables, national minorities

Ivana LUČEV, Meri TADINAC

La qualité de vie en Croatie – le lien entre les indicateurs subjectifs et objectifs, le tempérament et les variables démographiques compte tenu du statut minoritaire

RÉSUMÉ

L'objectif de cette étude était de vérifier dans quelle mesure, en s'appuyant sur les variables démographiques et psychologiques et quelques indicateurs du statut économique et de santé, il est possible de prévoir la satisfaction de vie en général et la satisfaction de différentes sphères de la vie. Sur un échantillon de 251 sujets ont été appliqués L'Échelle de qualité de vie par laquelle on examine la satisfaction de vie, le questionnaire PTS (The Pavlovian Temperament Survey) et un questionnaire sur les données générales qui a permis de recueillir des données sur les caractéristiques démographiques des sujets et quelques mesures de leur statut économique et de santé. Afin d'englober les sujets de différentes appartenances nationales en Croatie, on a fait participer à l'étude non seulement les Croates, mais également les sujets appartenant à 4 groupes minoritaires: serbe, italien, tchèque et slovène. Les prédicteurs significatifs ont expliqué 15 % de la variance de la satisfaction de vie générale et de la satisfaction de vie au cours de l'année dernière, pendant que le pourcentage de la variance expliquée de différents aspects de la vie était entre 2 et 30 %. On n'a pas trouvé de différences significatives entre les sujets appartenant aux nationalités différentes au niveau de la satisfaction de vie générale, et quant aux différentes sphères de la vie, la seule différence à être statistiquement significative concernait la satisfaction de la société dans laquelle ils vivent et les droits qu'ils ont, les sujets appartenant à des minorités ayant montré un degré supérieur de la satisfaction que les sujets appartenant au groupe majoritaire.

MOTS CLÉS : qualité de vie, satisfaction, indicateurs objectifs, tempérament, variables démographiques, minorités nationales